

Inhoud

Inhoud	1
Voorwoord	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Wat is pesten	4
Hoofdstuk 2 Hoe voorkomen we pesten?	5 + 6
Hoofdstuk 3 Signaleren van pesten, erkenning en stellingname	7
Hoofdstuk 4 Aanpak van pestgedrag	8 + 9
Hoofdstuk 5 Begeleiding van de leerlingen	10 + 11
Nawoord	
Boeken en websites	12

Voorwoord

Eind januari 2015 publiceerde het Nederlands Jeugdinstituut de resultaten van een kwaliteitsonderzoek naar antipestprogramma's uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van OC&W en de Kinderombudsman. Van de 61 beoordeelde programma's kreeg er niet één het predicaat "goedgekeurd": de wetenschappelijke onderbouwing en toetsing van effectiviteit ontbraken.

Er is wel aangetoond dat een groepsaanpak een effectiever middel is om pesten te bestrijden dan individuele steun aan het gepeste kind of een persoonlijke aanpak van de pester.

In een artikel in Het Parool van 31 januari 2015 bekijkt Frits Goossens, psycholoog aan de VU, het pestprobleem van alle kanten.

Volgens hem zijn pesters vaak ambitieuze kinderen die iets binnen willen halen: vriendschap, invloed, bewondering, macht. Naast het slachtoffer heeft de pester medestanders nodig en zwijgende omstanders. Pesters zijn geen kinderen die tegen iedereen vervelend zijn, ze zijn strategisch en in de meeste gevallen handelen ze dus om iets te bereiken.

Wat naar buiten komt, zijn de schrijnende verhalen van de gedupeerde kinderen, de kinderen die worden gepest. Dit zijn vaak kinderen die onzeker of angstig zijn en snel geïsoleerd raken.

Op de scholen in Nederland voelt 95% van de kinderen zich veilig, 5 procent dus niet. Dat zijn er een of twee per klas, dus het is van groot belang om problemen te voorkomen en hierin samen met de ouders op te trekken.

Dit pestprotocol is een manier om gezamenlijk duidelijk te hebben wat de Lukasschool doet om pesten te voorkomen en wat we doen als het gebeurt. Want dat het gebeurt is duidelijk, het gebeurt op alle scholen, dus ook bij ons.

Inleiding

Doel van het pestprotocol

We willen dat alle kinderen zich prettig en veilig voelen op onze school en zich in een positieve omgeving kunnen ontwikkelen.

In onze visie (zie schoolgids Lukasschool) is beschreven hoe belangrijk we een goed pedagogisch klimaat vinden. Wij vinden dit pedagogisch klimaat de basis voor ons onderwijs en zien het als preventief middel om pesten zoveel mogelijk te voorkomen.

Uit ervaring weten we dat pesten voorkomt, ook op de Lukasschool. Het is daarom belangrijk dat we uitgaande van de basis, ons pedagogisch klimaat, beschrijven wat we doen als onze leerlingen worden gepest. In dit pestprotocol beschrijven we hoe we pestgedrag benaderen. Wat we doen om pestgedrag te voorkomen, hoe we signaleren en hoe we handelen als pesten voorkomt.

We willen hierin een helder beleid voeren, dat duidelijk is voor alle betrokkenen bij onze school.

Uitgangspunten

Het pestprotocol is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Pesten wordt door alle betrokkenen erkend als ernstig probleem.
- Alle betrokkenen spannen zich gezamenlijk in om pestgedrag te voorkomen.
- Alle betrokkenen zijn alert op pestgedrag en signaleren dit op tijd.
- Als pesten voorkomt nemen alle betrokkenen duidelijk stelling tegen dit gedrag en ondernemen actie.
- Alle betrokkenen volgen de procedure zoals beschreven in dit pestprotocol.

Hoofdstuk 1

Wat is pesten?

Pesten en plagen

We maken onderscheid tussen pesten en plagen, want er is duidelijk verschil tussen deze twee begrippen. We spreken van plagen als er sprake is van gelijkwaardigheid tussen de betrokkenen en het vertoonde gedrag plaats vindt in een positieve sfeer. Leerlingen nemen elkaar in de maling of stoeien met elkaar en dit geldt ook voor andere betrokkenen en leerlingen. We dagen elkaar uit, zonder dat het als bedreigend of als onveilig wordt ervaren. Het plagen heeft een pedagogische waarde: leerlingen leren voor zichzelf op te komen, hun eigen gedrag te relativiseren en in een soort spelvorm met conflicten om te gaan. Bij pesten gaat om een combinatie van machtsverschil, schade, duur en herhaling.

Machtsverschil

De gepeste is jonger, kleiner, verbaal of fysiek minder sterk, heeft minder macht en minder vrienden.

Schade

Door het pesten ontstaat lichamelijke, geestelijke of materiële schade.

Duur

Het pesten houdt niet na één keer op, maar gebeurt vaker of houdt langere tijd aan.

Herhaling

Het gaat vaak om dezelfde pester(s), die het op één slachtoffer hebben gemunt. Het pesten gaat niet vanzelf over.

Definitie van pesten

Pesten is systematisch geweld (psychisch, fysiek of seksueel) van een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meerdere leerlingen, die niet in staat is/zijn zichzelf te verdedigen.

Vormen van pesten

Het is niet altijd duidelijk waarin pesten zich manifesteert. Daarom geven we hieronder een aantal voorbeelden van pestgedrag, zodat duidelijker is hoe pesten er concreet uit ziet.

We streven niet naar volledigheid, maar wel naar een grotere mate van duidelijkheid. Daarom noemen we bij een aantal items de voorbeelden.

- Altijd een bijnaam, nooit de eigen naam noemen: "Hé dikkop!".
- Zogenaamd leuke opmerkingen maken over een ander: "Wat heb je een leuke jas aan!!!"
- Een ander opzettelijk beledigen.
- Een ander voortdurend de schuld geven.
- Opmerkingen maken over uiterlijk.
- Briefjes over iemand doorgeven.
- Isoleren of negeren.
- Nadoen, bijvoorbeeld op dezelfde manier achter iemand gaan lopen.
- Kleineren: "Dat kan jij toch niet, daar ben je te dom voor".
- Bedreigen en/of chanteren.
- Vaak schelden of schreeuwen tegen een ander.
- Iemand voor schut zetten of vernederen, bijvoorbeeld vertellen dat iemand een verkeerd antwoord gaf en hierom lachen met elkaar.
- Hinderlijk achtervolgen naar school of naar huis.
- Uitsluiten bij spelletjes en verjaardagen.
- Bezittingen afpakken en/of vernielen.
- Fysiek geweld gebruiken, zoals spugen, schoppen en slaan.
- Cyberpesten. Kinderen pesten elkaar via social media.

Hoofdstuk 2

Hoe voorkomen we pesten?

Pedagogisch klimaat

Op de Lukasschool zorgen we voor een pedagogisch klimaat, waarbinnen de leerlingen zich veilig voelen, waarin verschillen tussen leerlingen geaccepteerd en gewaardeerd worden en waarin onze leerlingen op een positieve manier met elkaar leren omgaan.

Uitgangspunten en afspraken

- We stellen hoge eisen aan de pedagogische kwaliteiten van onze medewerkers. Zij moeten in staat zijn om vanuit werkelijke interesse in hun leerlingen, relaties aan te gaan met kinderen die betekenisvol zijn en zij moeten hun klas zien als een leergemeenschap waarbinnen de leerlingen zich in de brede zin van het woord kunnen ontwikkelen in een veilige, gestructureerde en uitdagende leeromgeving.
- Al onze medewerkers hebben een voorbeeldfunctie in de school. Zij laten zien dat ze betrouwbaar en voorspelbaar zijn. Dit is belangrijk voor onze leerlingen, want een kind moet vertrouwen hebben in volwassenen om met zijn problemen te durven komen.
Onze medewerkers geven het voorbeeld in de wijze van communiceren en in het oplossen van problemen en ruzies. Wij praten op een positieve manier over en met elkaar en leren onze leerlingen hoe ze in spel en in samenwerking kunnen leren van en met elkaar. Ook in probleemsituaties geven we kinderen concrete handvatten om elkaar weer te vinden. In het document 'pedagogisch handelen' staat beschreven welk gedrag we concreet van leerkrachten en leerlingen wel en niet willen zien.
- In onze contacten met de ouders van onze leerlingen gaan we uit van gelijkwaardigheid en handelen we altijd in het belang van het kind vanuit een positieve grondhouding. We streven naar verbinding tussen school en thuis en zijn transparant in onze communicatie met ouders.
- Er hangen schoolregels in de school en elke klas formuleert aan het begin van het schooljaar groepsafspraken en groepsregels. Deze zijn zichtbaar in en buiten de klas en herkenbaar aan: "De groep, dat zijn wij".
- We gebruiken een methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling: "Leefstijl", waaraan een levensbeschouwelijke werkwijze is gekoppeld, zodat we ook vanuit religieuze normen en waarden met onze leerlingen praten.
- De school kent een gedragscode, waarin beschreven staat welk gedrag we verwachten van alle bij de school betrokkenen.
- De school heeft twee contactpersonen (vertrouwenspersonen) die bekend zijn bij de leerlingen én ouders en waarvan ze weten dat ze daar altijd terecht kunnen. In de school hangt een brievenbus voor leerlingen, die zich niet op een andere manier durven uiten. De vertrouwenspersonen stellen zich ieder jaar voor in alle groepen.
- Leerlingen in de midden- en bovenbouw zijn bekend met de Kindertelefoon. M.b.v. posters, lessen uit Leefstijl en eventuele gastlessen wordt hieraan aandacht besteed.
- Binnen het leerlingvolgsysteem volgen we de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen door het invullen van vragenlijsten. Hiervoor gebruiken we de methode "Zien". De uitkomst van de gegevens wordt toegepast in ons dagelijks handelen in de klas.
- De school maakt gebruik van een veiligheidsmonitor waarbij in een cyclische controle de veiligheid binnen de school wordt gemeten en bewaakt. De veiligheidsmonitor is op dit moment nog in ontwikkeling.
- De school is aangesloten bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs.
- De school doet in overleg met de ouders aangifte als er sprake is van een strafbaar feit.
- Het schoolbestuur kan gebruik maken van de mogelijkheid "Schorsen en verwijderen" (zie de schoolgids) bij aanhoudend pestgedrag.

Groepsafspraken en groepsregels

Binnen de afspraken, die gemaakt worden in de groep wordt pesten expliciet genoemd.

De groep stelt een anti-pest brief op, die door alle leerlingen, de leerkracht en de ouders wordt ondertekend.

De belangrijkste regel tegen pesten, die alle kinderen moeten weten

“Als jij of een ander gepest wordt, vertel je dit altijd aan je leerkracht en aan je ouders.

Pesten mag je nooit geheim houden, praat erover, dat is geen klikken, maar helpen.”

Hoofdstuk 3

Signaleren van pesten, erkenning en stellingname

Signalering

De leerlingen wordt geleerd om altijd naar de leerkracht/vertrouwenspersoon en hun ouders te gaan als ze vinden dat ze worden gepest of als ze vinden dat anderen worden gepest.

Leerkrachten zijn alert op signalen, die erop kunnen wijzen dat kinderen gepest worden.

Voorbeelden van signalen:

- Vaak alleen staan in de pauze of dichtbij de leerkracht.
- Het liefst met jongere kinderen spelen.
- Liever niet buiten willen spelen.
- Vaak op het nippertje in de klas komen.
- Vaak spullen kwijt zijn op school en hierover niets zeggen.
- Overdreven aanpasgedrag aan andere leerlingen.
- Snel boos, prikkelbaar of verdrietig zijn.
- Langzaam of niet willen eten tijdens de pauze.

Ouders zijn alert op signalen van pesten.

Voorbeelden hiervan:

- Niet naar school willen of aangeven ziek te zijn.
- Niet buiten willen spelen.
- Bepaalde kleren niet aan willen naar school.
- Niet uitgenodigd worden op feestjes van klasgenoten.
- Weinig praten over school.
- Geen vriendjes meenemen om thuis te spelen.
- Niet bij klasgenoten spelen.

De vertrouwenspersonen zorgen voor een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid. Zij kijken regelmatig in de brievenbus, waarin kinderen een brief kunnen doen met hun klacht. Kinderen kunnen ook een e-mail sturen of een afspraak maken met één van de vertrouwenspersonen.

Erkenning en stellingname

Wanneer een leerkracht signaleert dat een leerling gepest wordt of wanneer een kind zelf aangeeft gepest te worden, is het van het allergrootste belang dat het kind serieus wordt genomen en dat het pestgedrag wordt erkend als probleem. De leerkracht neemt altijd direct stelling tegen pestgedrag en biedt hulp aan de gepeste leerling, begeleidt de pester en de groep.

Ouders, die signaleren dat hun kind gepest wordt, of vermoeden dat hun kind gepest wordt, nemen direct contact op met de leerkracht of met de vertrouwenspersoon, zodat er actie kan worden ondernomen. De schoolleiding wordt **direct** geïnformeerd als sprake is van pestgedrag binnen de school waarbij ouders betrokken worden (zie stappenplan)

De pestcoördinator

Binnen het team krijgt een medewerker de functie van pestcoördinator. Dit is een wettelijk verplichting voor scholen en deze taak wordt door Assia Mouhouti ingevuld.

Tevredenheidsonderzoek

Er wordt cyclisch een tevredenheidsonderzoek gehouden onder ouders, leerkrachten en leerlingen.

Hoofdstuk 4

Aanpak van pestgedrag

Stappenplan

Het begin van het stappenplan is altijd van toepassing bij conflicten tussen leerlingen. Bij pestgedrag worden stap 1 en 2 overgeslagen, omdat het gedrag al te bedreigend is voor een leerling.

Stap 1

Kinderen maken het aan elkaar duidelijk als ze iets niet willen of iets dat een andere doet niet leuk vinden: "Stop. Hou op met ... benoem het gedrag dat je niet wilt". Als een ander toch doorgaat, wordt de leerkracht ingeschakeld. De methode Leefstijl wordt hierbij gebruikt.

Stap 2

De leerkracht praat op een rustig moment met de betrokkenen. Als het nodig is, wordt zijn groep hiervoor overgenomen, want het is belangrijk om de situatie direct te bespreken.

De leerkracht probeert helder te krijgen of het om pesten of plagen gaat of om een ruzie tussen twee kinderen. Als het om pesten gaat, neemt de leerkracht hiertegen direct stelling: "Wij pesten niet" en wijst de kinderen op de groepsafspraken hierover.

Stap 3

Wanneer de leerkracht vermoedt dat het om pesten gaat, worden direct de ouders van het gepeste kind uitgenodigd en vindt er een gesprek plaats tussen ouders, kind, pestcoördinator en leerkracht. Als ouders niet komen en/of meewerken, wordt de schoolleider ingeschakeld. Van dit gesprek wordt verslag gemaakt door de pestcoördinator en dit wordt opgeslagen in ParnasSys. In de map Incidentenregistratie wordt een aantekening gemaakt door de pestcoördinator. Dit is het moment waarop de schoolleiding wordt geïnformeerd.

Stap 4

De leerkracht en de pestcoördinator praten met de leerling(en) die pesten en zoeken uit hoe het pesten is ontstaan en hoe lang dit al duurt. Naar aanleiding van dit gesprek worden de ouders van de pester(s) uitgenodigd en vindt er een gesprek plaats tussen ouders, kind, pestcoördinator en leerkracht.

Tussenstap

Als de ouders van beide partijen dit willen, kan de leerkracht aan de ouders voorstellen om met elkaar te praten. De pestcoördinator wordt hierbij ingezet.

Stap 5

De leerkracht bespreekt het pestgedrag in de klas en neemt duidelijk stelling tegen pesten. De leerkracht legt in dit gesprek ook de verantwoordelijkheid bij de rest van de groep, de zwijgende leerlingen en bespreekt hun rol hierin en de afspraken over pesten die gemaakt zijn in de groep.

De pestcoördinator is aanwezig bij dit gesprek.

De leerkracht reflecteert op zijn pedagogisch handelen in de klas en vraagt ondersteuning hierin aan de pestcoördinator. Deze kan observeren aan de hand van een kijkwijzer voor pedagogisch handelen en de leerkracht ondersteunen in de te nemen maatregelen.

Stap 6

De leerkracht maakt een plan van aanpak, wordt hierin ondersteund door de pestcoördinator en bespreekt dit met de betrokken leerlingen, de ouders van beide partijen en de klas. In dit plan van aanpak zijn de volgende punten opgenomen:

- De startsituatie is helder.
- De stappen die genomen zijn, staan beschreven.
- De maatregelen, die genomen worden zijn beschreven: Wat doen we om ervoor te zorgen dat dit kind niet meer gepest wordt!
- De evaluatie is vastgelegd.

De schoolleiding wordt op de hoogte gebracht van het plan van aanpak.

Mogelijke gevolgen

1. Het pesten houdt op.
2. Het pesten blijft latent aanwezig of houdt niet op.

In het eerste geval spreken we van een succes en noteren we in ParnasSys hoe dit succes tot stand gekomen is, zodat het als good practice blijft bestaan in de school. Daarnaast bespreken we de good practice met elkaar in een teamvergadering.

In het tweede geval zoeken we ondersteuning bij de ouder-kindadviseur en bespreken we de situatie met de schoolleiding en de ouders. Het uitgangspunt hierbij is het behouden van het gepeste kind op onze school. De pester(s) ontvang(en)t een schriftelijke waarschuwing. Wanneer de situatie van een kind in een groep onhoudbaar is en dat geldt zowel voor de gepeste als de pester, kan een leerling eventueel overgeplaatst worden naar een andere klas of kan er bemiddeld worden bij de keuze voor een andere school.. Deze beide opties leiden meestal niet tot het gewenste resultaat. Ook op de nieuwe school gaan kinderen pesten of worden ze weer gepest. Soms draaien de rollen zelfs om. Het is beter om verder te zoeken naar goede interventies en maatregelen, die het gedrag van de groep en van de individuen verandert.

Hoofdstuk 5

Begeleiding van de betrokken leerlingen

Adviezen aan de leerkracht

Doe het niet alleen. Vorm een team met de, de pestcoördinator, de ouders en eventueel een collega. Noteer kort het proces en houdt contact met de schoolleiding.

Begeleiding van de gepeste leerling

- Luister naar het kind en neem het probleem serieus
- Laat zien dat je achter het kind staat en het pesten serieus neemt
- Huilen of boos worden is vaak een reactie die een pester wil uitlokken. Leer het kind dat het ook op een andere manier kan reageren en oefen dit met het kind.
- Stimuleer het kind zelf oplossingen te zoeken en probeer deze samen uit.
- Benadruk de sterke kanten van het kind.
- Ga het kind niet overbeschermen, hiermee benadruk je de uitzonderingspositie.
- Houdt goed contact met de ouders van het kind en probeer te achterhalen waar mogelijke oorzaken in de thuissituatie liggen.
- Probeer er achter te komen of er ook sprake is pesten via social media.

Begeleiding van de pester

- Laat zien dat je het pestgedrag afwijst en niet de pester zelf.
- Praat met het kind over zijn rol in het pesten en laat de pester inzien wat het effect is van zijn gedrag op het gepeste kind.
- Maak afspraken met het kind om zijn gedrag te veranderen en probeer dit samen voor elkaar te krijgen.
- Help het kind om met alle kinderen op een positieve manier relaties te hebben.
- Stimuleer en beloon gewenst gedrag.
- Houdt contact met de ouders van de pester en probeer te achterhalen waar mogelijke oorzaken in de thuissituatie liggen.
- Probeer er achter te komen of er ook sprake is van pesten via social media.

Begeleiding van de meelopers en de zwijgende meerderheid

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij het pesten in de actieve rol van pester. Sommige kinderen houden zich afzijdig, merken niet dat er gepest wordt of willen het niet merken. Kenmerkend voor deze groep kinderen is vaak dat zij bang zijn zelf het slachtoffer te worden van pesterijen.

Er zijn ook kinderen, die incidenteel meedoen aan het pesten. Deze kinderen zijn ook bang slachtoffer te worden, hopen hierdoor populariteit te winnen bij de pester of proberen zo vriendschap te winnen of te behouden.

De kinderen in deze groep zijn over het algemeen kinderen die gevoelig zijn voor de groepsnorm. Het is dan ook van groot belang dat de groepsnorm is dat je niet mee doet aan pesten en dat je pesten altijd meldt bij de leerkracht. De leerkracht ondersteunt zichtbaar deze norm om zo de middengroep te mobiliseren tegen het pesten, waardoor de pester alleen komt te staan.

Adviezen aan de ouders

Alle ouders

- Stimuleer het kind om op een goede manieren met alle kinderen om te gaan.
- Benoem of beloon goed gedrag van het kind en corrigeer direct ongewenst gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer het kind voor zichzelf op te komen.
- Leer het kind voor anderen op te komen.
- Zorg ervoor dat u weet op welke manier het kind omgaat met social media.

Ouders van gepeste leerlingen

- Zorg voor vertrouwen en blijf altijd met het kind in gesprek, juist als het zich terug trekt.
- Neem het kind serieus en laat zien dat u achter, voor en naast het kind staat.
- Verhoog het zelfvertrouwen en zelfrespect door het kind positief te stimuleren.
- Vertel het direct aan de leerkracht aan als u vermoedt dat het kind wordt gepest.
- Maak een logboek van de pestincidenten, die het kind u vertelt en bespreek dit met de leerkracht.
- Zorg ervoor dat u weet op welke manier het kind omgaat met social media.
- Steun het kind in de gedachte dat er een einde komt aan het pesten.
- Blijf optimistisch.

Ouders van de pester

- Neem het probleem serieus en zeg niet: "Mijn kind doet zoiets niet".
- Praat met het kind en probeer achter de mogelijke oorzaak van zijn gedrag te komen.
- Laat het kind zien wat zijn gedrag met andere kinderen kan doen. U kunt hiervoor Youtube gebruiken om filmpjes te laten zien van gepeste kinderen.
- Geef het kind veel aandacht en zorg ervoor dat u weet waar het mee bezig is (vooral buiten school).
- Laat merken dat u het pestgedrag afkeurt en niet het kind.
- Benoem en beloon goed gedrag.
- Maak duidelijk dat u samen met de school een oplossing wilt zoeken en betrek het kind hierin.

Nawoord

Het is een kerntaak van de school om te zorgen voor een veilige school, waarbij de nadruk op preventie ligt. De Lukasschool zal echter de ontwikkelingen op het gebied van antipestprogramma's nauwlettend volgen en in de toekomst een keuze maken voor een programma waarbij aangetoond is dat het effectief is. Intussen zorgen we voor een zo groot mogelijke sociale veiligheid op onze school en maken we gebruik van goede analyses en passen we dit pestprotocol toe.

Boeken en websites

- Zwartboek over pesten op school van Els Hendrikse.
- Alles over pesten van Mieke van Stigt.
- Methode Leefstijl
- Pestweg.nl "Help je kind bij pesten online".
- Kinderen.moed.nl "Kids tegen geweld".

Online is er nog veel meer te vinden en ook Youtube levert een schat aan informatie.